

УДК 378.9:811
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/27.203564>

Ірина ЖУКЕВИЧ,
orcid.org/0000-0002-4109-4336
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент спеціальної кафедри № 2
Інституту Управління державної охорони України
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(Київ, Україна) i.zhukevych@ukr.net

ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНІЙ МОВИ В ТАНДЕМІ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті обґрунтовано та проаналізовано технології навчання іноземній мові в тандемі студентів немовних закладів вищої освіти, досвід використання технологій, методів та прийомів навчання іноземним мовам, визначено основні елементи, принципи та підходи тандем-навчання студентів. Наведено ряд спеціалізованих Інтернет-сайтів, де студенти можуть знайти мовних партнерів і спілкуватися з ними у зручний час. Швидкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій уможливує віртуальне спілкування іноземною мовою, тому актуальним та ефективним є тандем-навчання. Навчання іноземній мові в тандемі студентів немовних закладів вищої освіти також сприяє формуванню лінгвосоціокультурної і міжкультурної компетентностей, які є надзвичайно важливими у вивченні іноземної мови і сприяють особистісному розвитку студентів. Аналіз сучасних досліджень з питань мовної освіти в закладах вищої освіти вказує на те, що використання методу навчання в тандемі сприяє підвищенню рівня володіння іноземною мовою. Метою навчання в тандемі є: підвищення рівня мовної компетентності, вдосконалення розмовної мови; розвиток міжкультурної компетенції; розвиток автономії та відповідальності за навчання; подолання страху зробити помилку та мовного бар'єру в процесі спілкування в невимушеній атмосфері. Важливими перевагами цього методу є: розширення світогляду – пізнання культури іншої країни, менталітету інших людей; можливість покращити знання іноземної мови, особливо такі нюанси, як діалекти, прислів'я, сленги; економія грошей та часу; комфортна атмосфера, гнучкість, швидкість та ефективність вивчення іноземних мов тощо. Постійне усне спілкування, мовна практика сприяє оволодінню живою розмовною мовою за короткий проміжок часу. В нашій статті також експериментально визначено переваги та недоліки навчання іноземній мові в тандемі студентів немовних закладів вищої освіти та роль викладача як посередника в процесі віртуального навчання.

Ключові слова: тандем, іноземна мова, технології навчання, мовний тандем, заклади вищої освіти, тандем-партнер.

Iryna ZHUKEVYCH,
orcid.org/0000-0002-4109-4336
Candidate of Pedagogic Science, Associate Professor,
Associate Professor at the Special Department № 2
of the Institute of State Guard of Ukraine
of Taras Shevchenko National University of Kyiv
(Kyiv, Ukraine) i.zhukevych@ukr.net

TECHNOLOGIES IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES IN TANDEM OF THE STUDENTS OF NON-LINGUISTIC HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

The purpose of the article is to theoretically substantiate and analyze the technology of foreign language learning in the tandem of students of non-linguistic higher education institutions. The article substantiates and analyzes the technologies of foreign language learning in the tandem of students of non-linguistic higher education institutions, the experience of using the technologies, methods and methods of foreign languages learning, identifies the main elements, principles and approaches of students' tandem learning. The rapid development of information and communication technologies enables virtual communication in a foreign language; therefore tandem learning is relevant and effective. There are a number of specialized Internet sites where students can find and communicate with their linguistic partners at a convenient time. The foreign language learning in the tandem of students of non-linguistic higher education institutions also contributes to the formation of linguistic and socio-cultural and intercultural competences, which are extremely important in learning a foreign language and promote the personal development of students. The analysis of modern studies on language education in higher education institutions indicates that the use of the teaching method in tandem contributes to the increase of the level of proficiency in a foreign language. The purpose of studying in tandem is to: increase the level of language competence, improve the spoken language; development of intercultural competence; development of autonomy and responsibility for training; overcoming the fear of making a mistake and language barrier during communication in a relaxed atmosphere. This article also describes the advantages and disadvantages of learning a foreign language in the tandem of students of non-linguistic higher education institutions and the role of a teacher as a mediator in the virtual learning process.

Key words: tandem, foreign language, learning technologies, language tandem, higher education institutions, tandem partner.

Постановка проблеми. Значення іноземної мови в сучасному світі та у сфері правоохоронної діяльності важко переоцінити. Беручи до уваги те, що актуальність іноземної мови пов'язана з тим, що наше суспільство є полікультурним, необхідно відзначити важливість професійно-мовної освіти. На цей час накопичено величезний досвід використання різноманітних технологій, методів та прийомів навчання іноземним мовам. Однак викладачі іноземних мов відзначають низький рівень володіння іноземними мовами студентами немовних закладів вищої освіти. У зв'язку з цим все більше уваги приділяється тим технологіям навчання, що дозволяють швидше і якісніше оволодіти тією чи іншою іноземною мовою. Саме тому, на нашу думку, навчання іноземній мові в тандемі студентів немовних закладів вищої освіти є ефективним та передбачає безпосереднє спілкування з носієм мови, що вивчається.

Увага до тандем-технологій сьогодні пов'язана зі швидким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, які уможливають віртуальне спілкування іноземною мовою будь-де і будь-коли, роблять вивчення іноземної мови легким, невимушеним і цікавим. Тандем-технології в навчанні іноземних мов і культур – це технології навчання, в основі яких лежить самостійне (автономне) оволодіння іноземною мовою і культурою двома партнерами з різними мовами, які працюють у парі (Бігич, Борецька, Бориско, 2013).

У науково-методичній літературі тандем-метод відносять до інтенсивних методів вивчення іноземної мови, оскільки він передбачає безпосереднє занурення в мову у процесі спілкування з його носієм. З початку вивчення мови тандем-технологія може зіграти провідну роль у формуванні фонетичних навичок студентів, у постановці вимови і сприйняття іноземної мови на слух, у формуванні лінгвістичної компетенції – систематичного знання граматичних правил, словникових одиниць і фонології. Надалі тандем-метод допомагає скоригувати можливі помилки у вивченні мови, сформувати дискурсивну компетенцію – здатність побудови цілісних зв'язних і логічних висловлювань різних функціональних стилів в усній і письмовій мові (Измайлова, 2010).

Аналіз досліджень. Використання тандем-технологій для навчання іноземних мов досліджують такі науковці, як О. Бігич, М. Волошко, Т. Гончаренко, О. Ковальчук, Н. Коряковцева, Т. Кравчина, Н. Савчук, С. Сисоєва, Є. Соловова,

Л. Солонцова, Т. Тамбовкіна, Ф. Таргет та інші. В процесі аналізу науково-методичної літератури нами було встановлено, що лише незначна частина вчених займається проблемою технологій навчання іноземній мові в тандемі саме студентів немовних закладів вищої освіти.

Мета статті – теоретично обґрунтувати та проаналізувати використання технологій навчання іноземній мові в тандемі студентів немовних закладів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Мовний тандем – це можливість покращити власні знання іноземної мови, вивчити мову шляхом взаємного обміну та більше дізнатися про іншу культуру, тобто двоє людей з різними рідними мовами створюють мовний тандем та регулярно зустрічаються для того, щоб вивчити іншу мову та одночасно краще познайомитися з культурою. Вивчення мови в тандемі відбувається незалежно, як доповнення до навчання в вищому закладі освіти або мовних курсів. Важливими принципами тандем-навчання є принцип автономного навчання та принцип взаємності. Кожен учасник відповідальний за своє навчання, ставить перед собою цілі, визначає методи навчання та вирішує часові та просторові рамки. Обидва учасники тандему повинні однаковою мірою отримувати користь. Обома мовами будуть розмовляти однаковий проміжок часу.

Навчання іноземній мові в тандемі охоплює три основних елементи: точно обговорений час; партнерські відносини; ставлення до спільної справи. Обидва тандем-партнери мають певні ролі: допомагати один одному, коли один з вас не знає, що і як він повинен сказати; допомагати один одному, коли один з вас не розуміє, що було сказано; допомагати один одному виправляти помилки; інформувати один одного про вашу країну та культуру (Little, 2003).

Тандем – сучасний метод вивчення іноземних мов, який має на увазі формування пар із двох носіїв мови, які вивчають рідні мови один одного під час особистих чи дистанційних зустрічей (Skype тощо) (Кудрявцева, 2012). Метою навчання в тандемі є: підвищення рівня мовної компетентності, вдосконалення розмовної мови; розвиток міжкультурної компетенції. Знайомство з носіями мови з інших країн, з культурою країни, мова якої вивчається; розвиток автономії та відповідальності за навчання. Учасники тандему самі несуть відповідальність за своє навчання, визначають завдання навчання, встановлюють місце, час і спосіб вивчення мови, а також термін; подолання страху зробити помилку та мовного бар'єру в ході

спілкування в невимушеній атмосфері (Кудрявцева, 2012).

У ході дослідження з'ясовано, що основними формами роботи в рамках зазначеної технології є: індивідуальна – учасники обираються з урахуванням індивідуальних особливостей і потреб (вік, мотивація, стать, рівень знань, захоплення); колективна – зміст і стратегія роботи обирається залежно від учасників тандем-навчання. Основними принципами, яких необхідно дотримуватися у процесі реалізації тандем-технологій, є такі: по-перше, зустрічі повинні проходити у два етапи – послідовно, одна за одною для того, щоб не змішувати мови, оскільки застосування рідної мови значно спрощує процес комунікації та розуміння між співрозмовниками. Мовні партнери повинні виділяти однаково кількість часу на обидві мови, але не менше однієї години.

По-друге, для закладів вищої освіти, де процес вивчення мови контролюється педагогом у вигляді перевірок і оцінювання, є характерним застосування автономного тандему. Незалежний тандем не має жодного виду контролю. Проте в обох випадках автономія процесу спілкування є відносною, оскільки учасники тандему постійно підтримують один одного у процесі оволодіння іноземною мовою. Вибір того, як проходитиме тандем, залишається за співрозмовниками, особливо в індивідуальних тандамах.

Як свідчить практика, найпоширенішим і найпопулярнішим типом взаємодії є вільна бесіда на будь-яку тему, виконання вправ із граматики й інших видів вправ. Загалом тандем-технології передбачають творчий та індивідуальний підхід. Переваги такої форми навчання виходять далеко за межі вивчення певної теми чи навіть предмета; вони розвивають ті соціальні навички, що стануть у нагоді студенту як майбутньому педагогу. Психолог Ф. Вейнерт стверджує, що успішне заняття – це таке, коли на занятті більше вивчають, ніж навчають. Автономне навчання переносить акцент із викладача на студента, що дає останньому можливість отримати практичний досвід, проявити здатність мислити й аналізувати, дійти самостійних висновків.

По-третє, темп вивчення є також індивідуальним – залежно від потреб студентів. Завдяки цьому тандем-технології є широко розповсюдженими в академічних колах, оскільки вони дозволяють практикувати і застосовувати знання в ситуаціях реального спілкування з носіями мови або з більш компетентними співрозмовниками, які вільно розмовляють іноземною мовою (Осова, 2017).

Навчання мов у тандемі – це форма відкритого навчання, в якому люди з різними рідними мовами працюють в парах, щоб вчитися мові один в одного, щоб більше дізнатись про особистість партнера та культуру його країни, щоб обмінюватися й іншими знаннями, наприклад, даними про професійну діяльність партнера тощо (Little, 2003). Варто зазначити, що під час використання цього методу ми тренуємо навички як усного, так і письмового мовлення, а саме електронне листування є складовою частиною формування іншомовної компетентності. Навчання іноземній мові в тандемі – це віртуальний, спільний та автономний процес, в якому два студенти допомагають один одному вивчати їхні рідні мови шляхом дотримання трьох принципів: автономія, взаємність та окреме використання обох мов (Brammerts, 2003, Telles & Vassallo, 2006). В рамках цього віртуального контексту та під керівництвом викладача-посередника учасники тандему працюють онлайн та самостійно вибирають способи, ритм та зміст вивчення мови та культури один одного.

Аналіз сучасних досліджень з питань мовної освіти в закладах вищої освіти вказує на те, що використання методу навчання в тандемі сприяє підвищенню рівня володіння іноземною мовою. Увага до такого методу пов'язана зі швидким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, які уможливають віртуальне спілкування іноземною мовою. Є ряд спеціалізованих Інтернет-сайтів, де студенти чи слухачі можуть знайти мовних партнерів і спілкуватися з ними у зручний час (babbel.com, busuu.com, conversationexchange.com, freshlingua.com, gospeaky.com, talk-and-learn.com, tandem.lengalia.com тощо).

Найпоширенішим є дистанційний тандем, який дозволяє включати в процес навчання велику кількість партнерів для економії часових та фінансових ресурсів. Незважаючи на автономність навчання, незамінною залишається роль педагога-тьютора, який організовує процес навчання, спрямовує та коригує, залучає студентів чи слухачів до самооцінки результатів навчання та рефлексії. Роль викладача іноземної мови в процесі впровадження тандем-технологій є досить різноманітною, він не тільки ретранслює знання, а й здатен скоригувати навчальний процес відповідно до навчальної ситуації.

Відповідно до отриманих результатів нашого дослідження можемо стверджувати, що більшість студентів вивчили необхідну лексику (86% студентів); 83% студентів ознайомились з культурою своїх тандем-партнерів; 91% студентів покращили своє усне мовлення; 78% студентів

вважають, що вони навчилися швидше розмовляти іноземною мовою; 73% студентів вивчили нові ідіоматичні вислови іноземною мовою; 71% студентів вивчили спосіб мислення тандем-партнера; 68% студентів вважають, що вони вивчили нові вирази іноземної мови та як їх вживати (62% студентів); 34% студентів покращили навички письма іноземною мовою; 28% студентів вивчили нові граматичні правила тощо.

Учасники тандем-навчання повинні навчитися розуміти, знаходити, використовувати та передавати відповідні слова та лексичні конструкції (мовні конструкції, ідіоматичні вислови, мовні засоби) в автентичних ситуаціях та автентичних текстах. Обидва тандем-учасники повинні розуміти, яке значення несе навантаження несе в собі кожне слово. Воно володіє фонетичною та орфографічною формою, має граматичні (синтаксичні, фонетичні) властивості, а також специфічні риси, притаманні його використанню, та передає певне значення.

На основі опрацьованих джерел можна виділити такі особливості навчання в тандемі: взаємне навчання в реальній комунікації з носієм мови; відсутність початкової адаптації матеріалу; соціально-індивідуальний аспект вивчення іноземної мови; характер ролей партнерів; відносини між партнерами; природний механізм мотивації; внутрішня автономність студентів чи слухачів, яка в рамках тандему має свою особливість, а саме: вивчення не поодиноці, а разом з іншими, у взаємодії, тобто можливість отримувати задоволення від міжкультурної взаємодії; оцінка не процесу навчання, а результату; живе спілкування; методичний принцип природного спілкування та корпоративного навчання, що сприяє реальній комунікації; дидактична модель – особистісно-орієнтована комунікативна дидактика, викладання, пов'язане з досвідом та практикою; самоуправління в навчанні; незалежність тандем-партнерів; оцінка не процесу навчання, а результату (Little, 2003; Кудрявцева, 2012). В результаті дослідження встановлено також мотивацію до роботи в тандемі, а саме: безкоштовне вивчення іноземної мови в рамках безперервного навчання; зміна ролей та статус «експерта»; відносна самостійність партнерів; можливість розширення мовних комбінацій.

Важливими перевагами цього методу є: розширення світогляду – пізнання культури іншої країни, менталітету інших людей; можливість покращити знання іноземної мови, особливо такі нюанси, як діалекти, прислів'я, сленги; економія грошей та часу; комфортна атмосфера, гнучкість, швидкість та ефективність вивчення іноземних

мов тощо. Постійне усне спілкування, мовна практика сприяє оволодінню живої розмовної мови за короткий проміжок часу. Саме тандем-метод володіє безперечною перевагою у разі необхідності подолання так званого «мовного бар'єру», причому як лінгвістичного його складника, так і соціального, і психологічного. Недоліками є: різниця часових поясів, технічні несправності, мовні труднощі: звикання до вимови тандем-партнера, нерозуміння деяких слів та висловів. Тому важливо підготуватись заздалегідь, ознайомитись з особливостями міжкультурної комунікації тощо.

Висновки. Враховуючи вищесказане, можна стверджувати, що участь у тандемі є добровільною, звільняє викладача від необхідності мотивувати студентів до вивчення іноземних мов, на відміну від традиційного навчання. Тому навчання іноземній мові в тандемі студентів немовних закладів вищої освіти можна вважати способом міжкультурної взаємодії студентів, що сприяє формуванню вмінь вільного спілкування у мовному середовищі та є ефективним засобом інтенсифікації навчального процесу. Спілкування з тандем-партнером дозволяє формувати та коригувати мовленнєві фонетичні, лексичні та граматичні навички, удосконалювати вміння говорити, долати комунікативний бар'єр, підвищувати мотивацію до оволодіння цим видом мовленнєвої діяльності та використання його у реальних міжособистісних, навчальних і професійних контактах. Варто враховувати, що викладач може проводити «віртуальні» заняття як індивідуально з кожним студентом, тобто окремо в формі переписки, контролю читання, перевірки письмових робіт, відеоконференцій тощо, так і з групами студентів, насамперед у формі відеоконференцій.

Навчання іноземній мові в тандемі студентів немовних закладів вищої освіти також сприяє формуванню лінгвосоціокультурної і міжкультурної компетентностей, які є надзвичайно важливими у вивченні іноземної мови і сприяють особистісному розвитку студентів. Тандем-навчання сприяє формуванню вмінь вільного спілкування у природному мовному середовищі. Така модель навчання іноземній мові може та повинна використовуватися для формування вмінь говоріння студентів з метою підвищення ефективності навчального процесу з іноземної мови та створення умов для академічної та професійної мобільності студентів. Таким чином, на відміну від інших методів навчання іноземній мові, тандем-метод буде максимально ефективним у мовному аспекті, буде генерувати нові ідеї та спрямовувати на вдосконалення комунікативних знань, умінь та навичок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Измайлова Ю. М., Пискарева Е. М. Формирование коммуникативной языковой компетенции и ее компоненты. Саратов : Институт развития бизнеса и стратегий СГТУ, 2010. URL: http://rgu-penza.ru/mni/content/files/10_1_Izmajlova, Piskareva.pdf (дата звернення: 08.01.2020).
2. Кудрявцева Е. Л. Использование тандема (индивидуального и группового) для сохранения родного языка у естественных билингвов. *III научно-методические чтения: сборник научных статей*. Выпуск 3. Москва : МГПИ, 2012. С. 76.
3. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика / Бігич О. Б. та ін.; за ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.
4. Осова О. О. Тандем-технології як сучасні технології навчання іноземних мов. *Педагогічні науки*. 2017. № 5. URL: <http://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/2133/2219> (дата звернення 18.12.2019).
5. Little D., Brammerts H. A guide to learning in tandem via the Internet Dublin: Trinity College. 1996. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED399789.pdf> (дата звернення 20.12.2019).
6. Little D., Lewis T., Walker L. *Autonomous language learning in tandem*. Sheffield: Academic and Electronic Press. 2003. P. 145–156.
7. Telles J. A., Vassallo M. L. Foreign language learning in-tandem: Teletandem as an alternative proposal in CALLT. 2006. Vol. 27, № 2, P. 189–212.

REFERENCES

1. Izmailova Yu. M., Piskareva E. M. Formirovanie kommunikativnoi iazykovoi kompetentsyi i ee komponenty [Formation of communicative language competence and its components]. Saratov: Institut razvitiya biznesa i strategiy SSTU, 2010. URL: http://rgu-penza.ru/mni/content/files/10_1_Izmajlova, Piskareva.pdf [in Russian].
2. Kudryavtseva E. L. Ispolzovaniye tandema (individualnogo i gruppovogo) dlya sokhraneniya rodnogo yazyka u yestestvennykh bilingvov [The use of the tandem (individual and group) to preserve the native language of natural bilinguals]. *III nauchno-metodicheskiye chteniya: sbornik nauchnykh statey*. Vypusk 3. Moscow : MSPU. 2012. P. 76. [in Russian].
3. Metodyka navchannya inozemnykh mov i kultur: teoriya i praktyka [Methods of teaching foreign languages and cultures: theory and practice] / Bigych O. B. ed. S. Yu. Nikolaeva. Kyiv : Lenvit, 2013. 590 p. [in Ukrainian].
4. Osova O. O. Tandem-tehnolohiyi yak suchasni tehnolohiyi navchannya inozemnykh mov [Tandem technologies as modern foreign language learning technologies]. *Pedagogichni nauky*. 2017. № 5. URL: <http://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/2133/2219> [in Ukrainian].
5. Little D., Brammerts H. A guide to learning in tandem via the Internet Dublin: Trinity College. 1996. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED399789.pdf> [in English].
6. Little D., Lewis T., Walker L. *Autonomous language learning in tandem*. Sheffield: Academic and Electronic Press. 2003. P. 145–156 [in English].
7. Telles J. A., Vassallo M. L. Foreign language learning in-tandem: Teletandem as an alternative proposal in CALLT. 2006. Vol. 27, № 2, P. 189–212 [in English].